

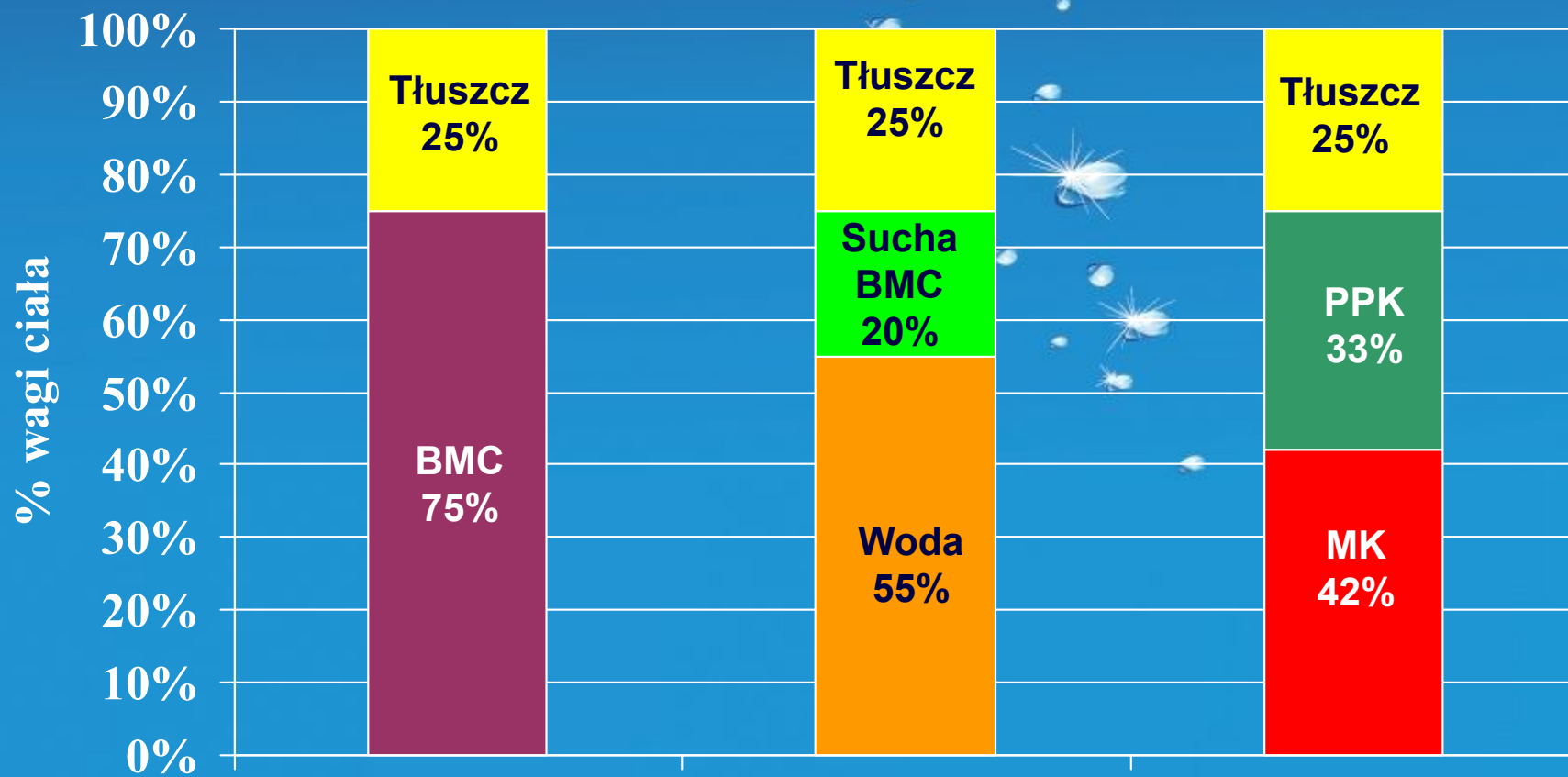
The background features a gradient of blue colors, from light at the top to dark at the bottom. At the top, there are stylized, wavy lines representing water. Below these, a series of bubbles of various sizes are depicted, some with bright, multi-pointed starburst highlights, suggesting light reflecting off the water's surface.

BUDOWA USTROJU

Zaburzenia regulacji wodno-elektrolitowej

2016 (C) III Katedra Chirurgii Ogólnej UJ CM

Skład ustroju

Różnice między płciami

- Mężczyźni

- 60% wody

- Kobiety

- 55% wody

Skład ustroju

- Tlen 61%
- Węgiel 23%
- Wodór 10%
- Azot 2,6%
- Wapń 1,4%
- Fosfor 0,83%
- Potas 0,20%
- Siarka 0,20%
- Sód 0,14%
- Chlor 0,14%
- Magnez 0,027%

Skład ustroju:

- Masa komórkowa - 42% wagi ciała
- Przestrzeń p/kom - 33% wagi ciała
  - Frakcja stała 8%
    - mineralne składniki kości
    - tkanka łączna
  - Frakcja płynna 25%
    - płyn zewnątrzkomórkowy
    - osocze
- Tłuszcz - 25% wagi ciała

Dystrybucja płynów ustrojowych

- W celu dokonania prostych obliczeń przyjęto, że objętość płynu przestrzeni zewnątrzkomórkowej wynosi 20% tj ok.14l
  - Osocze 4% ~ ok. 3 litry
  - Płyn śródmiąższowy 16% ~ ok. 11 litrów

3%

4%

16%

k
r
w
i
n
k
i

o
s
o
c
z
e

Płyn w przestrzeni pozakomórkowej
(pozanaczyniowy)

krew 7%

płyn zewnątrzkomórkowy 20%

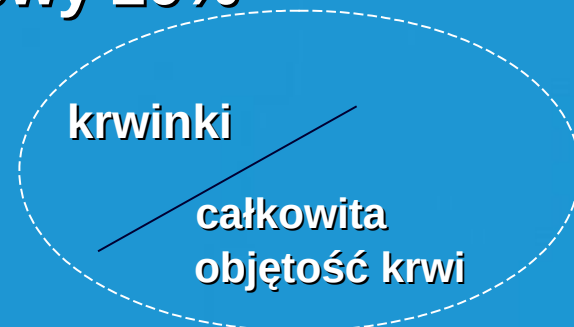
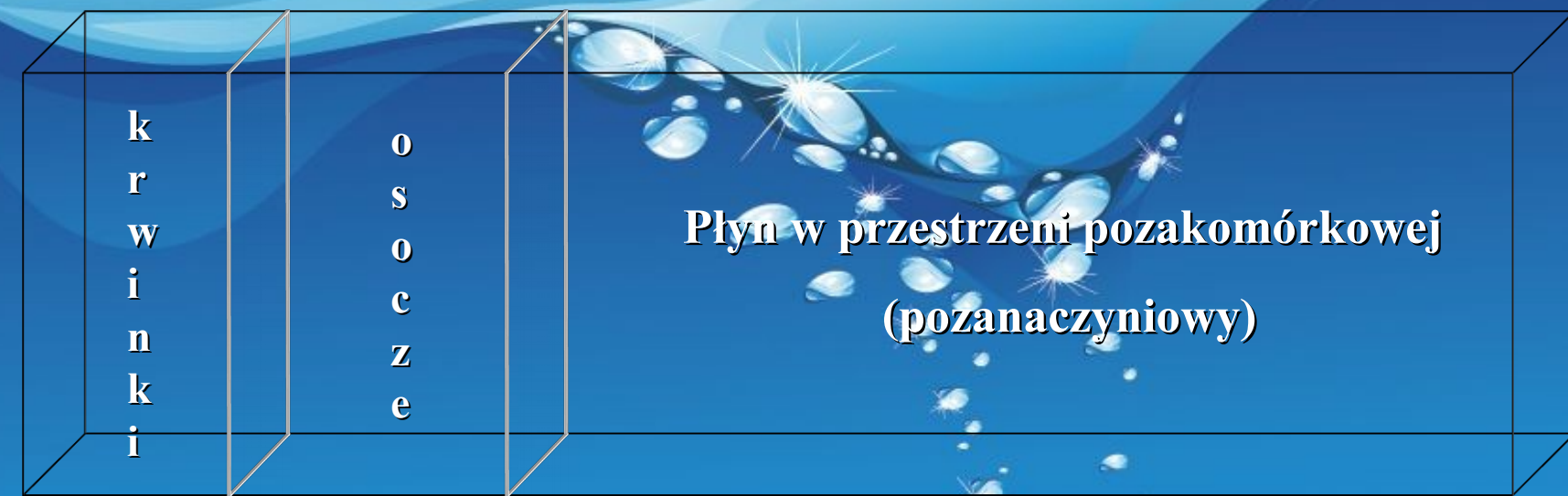
Ht

Elementy morfotyczne 2100ml tj.30ml/kg.w.c

Osocze stanowi 2800ml tj.40ml/kg w.c.

krwinki

całkowita
objętość krwi

Dobowy bilans płynów

- Utrata 2600ml/dobę
  - przez nerki 1500ml
  - przez płuca i skórę 1000ml
  - z kałem 100ml
- Podaż 2600ml/dobę
  - w pok. stałych i płynnych 2300ml
  - woda endogenna 300ml
- BILANS +/- zerowy

Zapotrzebowanie dobowe

- Wg wagi
  - $(10 * 100) + (10 * 50) + ((Waga - 20) * 20)$
- Wg BSA
  - $BSA = 0.024265 * Wzrost^{0.3964} * Waga^{0.5378}$
  - $(1500 * BSA)$

Tabela 1.7 Prawidłowe dobowe utraty i zapotrzebowanie na płyny i elektrolity

	Objętość (ml)	Na⁺ (mmol)	K⁺ (mmol)
Mocz	2000	80	60
Utrata niewidoczna (skóra i układ oddechowy)	700	–	–
Stolec	300	–	10
Minus woda metaboliczna	300	–	–
Razem	2700	80	70

Patologiczna utrata płynów

- Gorączka 500ml/1 stopień > 37.0
- Krwawienie z rany
- Dreny
- Przetoki
- Biegunki
- Sekwestracja w III przestrzeni

Patologiczna utrata płynów

- Nerki: poliuria; po odbarczeniu odpływu; faza poliuryczna po ostrym uszkodzeniu kanalików; ciężkie uszkodzenie nerek
- Inne przyczyny: moczówka prosta; cukrzyca; hipoaldosteronizm
- Brak fizjologicznego czucia pragnienia: uszkodzenia podwzgórza
- Niemożność dostępu do wody: unieruchomienie; zaburzenia świadomości; noworodki
- Zatrzymanie wody: choroby serca; hipoproteinemia; uszkodzenie nerek; marskość wątroby

Tabela 1.9 Przybliżone objętości dobowe [ml] i stężenia elektrolitów różnych płynów w przewodzie pokarmowym*

	Objętość	Na⁺	K⁺	Cl⁻	HCO₃⁻
Osocze	–	140	5	100	25
Sok żołądkowy	2500	50	10	80	40
Sok jelitowy (górny od-cinek)	3000	140	10	100	25
Żółć i sok trzustkowy	1500	140	5	80	60
Treść z ustabilizowanej ileostomii	500	50	5	20	25
Biegunka (zapalna)	–	110	40	100	40

* Jeżeli utrata płynów z przewodu pokarmowego utrzymuje się dłużej niż 2–3 dni, należy regularnie pobierać próbki tego płynu i moczu oraz oznaczać stężenia elektrolitów.

Tabela 1.8 **Przyczyny utraty płynów u chorych leczonych chirurgicznie**

	Typowa utrata w ciągu 24 godz.	Czynniki wpływające na objętość
Utrata niewidoczna	700–2000 ml	Wzrost utraty w przypadku gorączki, pocenia się, nienawilżony tlen do oddychania
Mocz	1000–2500 ml	Zmniejszona produkcja moczu pod wpływem wydzielania aldosteronu i ADH. Wzrost diurezy po podaniu środków moczopędnych
Przewód pokarmowy	300–1000 ml	Wzrost utraty przy niedrożności mechanicznej i odczynowej, przetokach, biegunka
Utrata do trzeciej przestrzeni	0–4000 ml	Wzrost utraty przy większym zakresie zabiegu i urazów tkankowych

Skład osocza krwi

Kationy:

Na⁺ 142
K⁺ 5,0
Ca⁺⁺ 5,0
Mg⁺⁺ 3,0

Aniony:

Cl⁻ 103
HCO₃⁻ 27
białko 17
kw. org. 5
fosforanowy 2
siarkowy 1

155mEq/l

155mEq/l

Skład płynu wewnątrzkomórkowego

Kationy:

K⁺ 150

Na⁺ 21

Mg⁺⁺ 40

211mEq/l

Aniony:

HCO₃⁻ 25

HPO₄⁻ 121

białko 55

SO₄⁻ 10

211mEq/l

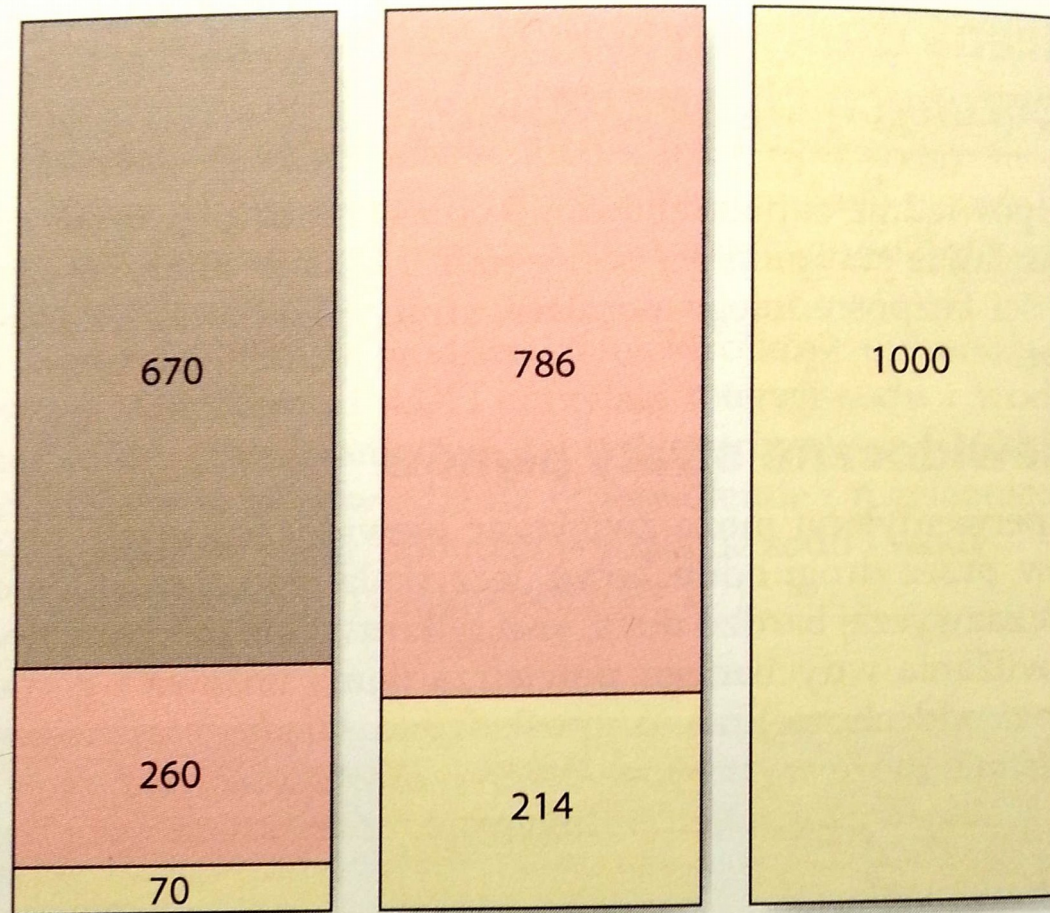

Płynoterapia

Tabela 1.10 Skład powszechnie używanych płynów dożylnych

	Na ⁺ (mmol/l)	K ⁺ (mmol/l)	Cl ⁻ (mmol/l)	HCO ₃ ⁻ (mmol/l)	Ca ²⁺ (mmol/l)	Mg ²⁺ (mmol/l)	Ciśnienie onkotyczne (mm H ₂ O)	Typowy czas półtrwania w osoczu	pH
5% glukoza	–	–	–	–	–	–	0	–	4,0
0,9% NaCl	154	0	154	0	0	–	0	–	5,0
Płyn Ringera z mleczanami (roztwór Hartmanna)	131	5	112	29*	1	1	0	–	6,5
Haemaccel (żelatyna sukcyńlowana)	145	5,1	145	0	6,25	–	370	5 godz.	7,4
Gelofusine (żelatyna poliżelowana)	154	0,4	125	0	0,4	0,4	465	4 godz.	7,4
Hetastarch	154	0	154	0	0	–	310	17 dni	5,5
Albuminy ludzkie 4,5%	150	0	120	0	0	–	275	–	7,4

* Mleczany zawarte w płynie Ringera są szybko metabolizowane w wątrobie, przy czym powstają jony wodorowęglanowe. Wodorowęglanów nie można bezpośrednio dodawać do roztworów, gdyż są nietrwałe (mają skłonność do wytrącania się).

• 5% glukoza

• 0,9% NaCl
• Mleczan Ringera
• Roztwór
Hartmanna

• 4,5% albuminy
• Polisacharydy
• Gelofusine
• Haemacell

- Objętość wewnątrznaczyniowa
- Objętość pozakomórkowa
- Płyn wewnątrzkomórkowy

Ryc. 1.6 Dystrybucja różnych płynów w przedziałach płynowych organizmu 30–60 min po szybkim przetoczeniu dożylnym 1000 ml płynu

Hiponatremia

- Przesunięcie wody z komórki: hipoglikemia, mannitol
- Przesunięcie sodu do komórki: utrata potasu
- Zatrzymanie wody: zespół nieadekwatnej sekrecji ADH (SIADH)-ADH (guzy nowotworowe płuc, trzustki, prostaty; obrażenia i uszkodzenia płuc; obrażenia i uszkodzenia mózgu; stres, emocje, wymioty, karbamezepina, klofibrat, vinkrystyna, chlorpropamid, narkotyki); obrzęki pochodzenia kardiogennego
- Straty sodu: nerki, przewód pokarmowy, skóra
- Nadmierne przyjmowanie wody: polidypsia
- Utrata do III przestrzeni oraz przez skórę

Hipernatremia

- Normalny poziom Na
  - Nadmierna utrata wody (moczówka prosta)
- Obniżony poziom Na
  - woda i sód wydalane normalnie a utrata wody > niż utrata sodu $H_2O > Na$
  - Diureza osmotyczna, intensywne pocenie się, biegunka
- Podwyższony poziom Na całkowitego
  - W postaciach przewlekłych z zatrzymaniem sodu przez nerki

Wyrównywanie natremii

- Hiponatremia w normo/hiperwolemii
  - Przewlekła
    - Zmniejszenie podaży wody
  - Ostra
    - Podawanie 0,9% NaCl, ew. ostrożnie hipertoniczne r-y NaCl (3%)
- Hiponatremia w hipowolemii
  - Podawanie 0,9% NaCl tak, by wzrost stężenia sodu w osoczu zwiększał się nie szybciej niż 0,5mmol/godz

Hipokaliemia

- Obniżona podaż
- Zwiększone wydalanie: pierwotny i wtórny hiperaldosteronizm, leczenie sterydami, diuretyki, uszkodzenie kanalików nerkowych
- Przewód pokarmowy: wymioty, biegunki
- Przesunięcie do komórki: insulina, beta-adrenergiki, aldosteron
- Alkaloza

Hiperkaliemia

- Nadmierna podaż droga doustną lub dożylną
- Przesunięcie z komórki: kwasica, niedobór insuliny, beta-blokery, stymulatory alfa-adrenergiczne, glukagon
- Rozpad komórki: rabdomioliza, hemoliza, oparzenie, rozpad guzów neo pod wpływem leczenia, sukcylocholina
- Niewydolność nadnerczy
- Niewydolność nerek

Uzupełnianie potasu

- Niedobór potasu w osoczu 1mmol/L oznacza rzeczywisty niedobór ok. 200mmol K^+ w organizmie
- Preferowana droga doustna/przez zgłębnik
- Dożylnie ok. 60mmol KCl w 1000ml płynu iv
- Większe stężenia przez CVC

Obniżanie hiperkaliemii

- Furosemid?
- 5% Glukoza iv z insuliną krótkodziałającą (500ml 5% glukozy + 4j insuliny)
- Żywnice jonowymienne

Ciężka hiperkaliemia $>7\text{mmol/L}$

- Monitorowanie EKG
- 10ml 10% glukonolaktozianu wapnia przez 3min iv
- 50ml 50% glukozy + 10j insuliny iv, następnie wlew 10% glukozy iv 50-100ml/h
- Salbutamol w nebulizacjach
- Żywyce jonowymienne po/pr
- Dializy

Równowaga kwasowo-zasadowa

	Ostre			Przewlekłe		
	pH	PCO ₂	HCO ₃ ⁻	pH	PCO ₂	HCO ₃ ⁻
kwasicza oddechowa	↓↓	↑↑	N	↓	↑↑	↑
zasadowica oddechowa	↑↑	↓↓	N	↑	↓↓	↓
kwasicza metaboliczna	↓↓	N	↓↓	↓	↓	↓
zasadowica metaboliczna	↑↑	N	↑↑	↑	↑	↑

N – wartości w normie

Kwasica metaboliczna

Przyczyna	Rozpoznanie	Leczenie
przerwa anionowa zwiększona		
niewydolność nerek	zwiększone stężenie kreatyniny	podawanie wodorowęglanów, dializy
kwasica mleczanowa	zwiększone stężenie mleczanów w upośledzeniu perfuzji tkanek lub w niewydolności wątroby	przywrócenie prawidłowego utlenowania tkanek
cukrzycowa kwasica ketonowa, głódzenie	zwiększone stężenie ciał ketonowych i glukozy	uzupełnienie niedoboru płynów i elektrolitów i zastosowanie insuliny
zatrucia (salicylanami, alkoholem metylowym, glikolem etylenowym, paraldehydem, toluenem)	badania toksykologiczne	zwiększenie wydalania (przez nerki lub poprzez dializy)
przerwa anionowa prawidłowa		
utrata przez przewód pokarmowy (biegunka, odsysanie treści z dwunastnicy, przetoka, zespolenie moczowodowo-esicze)	małe stężenie wodorowęglanów (w połączeniu z obrazem klinicznym)	uzupełnienie niedoboru płynu pozakomórkowego i elektrolitów
cewkowa kwasica nerkowa typu proksymalnego, acetazolamid	wykluczenie innych przyczyn obecności HCO_3^- w moczu, pH moczu >6	zaprzeszanie stosowania acetazolamidu
wlewy 0,9% roztworu NaCl	zwiększone stężenie chlorków	zaprzeszanie przetaczania roztworów NaCl i ograniczenie ogólnej podaży NaCl w płynach
kwasica nerkowa cewkowa typu dystalnego, stosowanie leków moczopędnych	nieadekwatne pH moczu (>6)	podanie HCO_3^- i zaprzestać stosowania leków moczopędnych
podawanie chlorku amonu, hiperalimentacja	stosowanie NH_4Cl lub całkowitego żywienia pozajelitowego	zwiększenie stężenia octanów w mieszance stosowanej do całkowitego żywienia pozajelitowego i zaprzestać podawania NH_4Cl

Zasadowica metaboliczna

Przyczyna	Stężenie chlorków w moczu	Leczenie
wymioty, odsysanie treści żołądkowej, biegunka z dużą utratą chlorków	minimalne	uzupełnienie niedoboru płynu pozakomórkowego, chlorków i potasu
stosowanie leków moczopędnych	minimalne (po zaprzestaniu stosowania leków moczopędnych)	uzupełnienie niedoboru płynu pozakomórkowego, chlorków i potasu
nadmiar mineralokortykoidów (zespół Cushinga, hiperaldosteronizm, egzogenna podaż steroidów)	duże (> 15 mEq/l)	leczenie przyczyny, zastosowanie spironolaktonu, uzupełnić niedobór potasu
podaż związków zasadowych (cytryniany, leczenie żywieniowe, zespół mleczno-alkaliczny)	duże (> 15 mEq/l)	przeciwdziałanie przyczynie
hipokalemia	duże (> 15 mEq/l)	uzupełnienie niedoboru potasu

Kwasica oddechowa

Przyczyna	Przykłady	Leczenie
zahamowanie ośrodka oddechowego	stosowanie leków (opioidy, środki znieczulenia ogólnego), tlenoterapia chorych z przewlekłą hiperkapnią, obrażenia OUN, nagłe zatrzymanie krążenia	odstawienie leku lub podanie antagonisty; wentylacja mechaniczna
choroby mięśni oddechowych lub ściany klatki piersiowej	osłabienie mięśni (miastenia, wirusowe zapalenie rogów przednich rdzenia kręgowego [<i>poliomyelitis</i>], stwardnienie rozsiane) choroba Guillaina, Barrégo i Strohla, porażenia, drgawki chorobliwa otyłość wiotka klatka piersiowa odma opłucnowa restrykcyjna niewydolność oddechowa w przebiegu zwłóknienia płuc	leczenie choroby podstawowej; wentylacja mechaniczna
zaburzenia wymiany gazowej	astma, POChP obrzęk płuc idiopatyczne zwłóknienie płuc (zespół Hammana i Richa)	leczenie choroby podstawowej; wentylacja mechaniczna
zatorowość płucna		leczenie trombolityczne; wentylacja mechaniczna

Zasadowica oddechowa

Przyczyna	Przykłady	Leczenie
hipoksemia	choroby płuc (np. zapalenie płuc, zatorowość płucna), przebywanie na dużej wysokości, wady wrodzone serca (przeciek prawo-lewy), zastoinowa niewydolność serca	przywrócenie prawidłowego utlenowania i wdrożenie leczenia przyczynowego
choroby OUN	krwotok podpajęczynówkowy	leczenie przyczynowe
hiperwentylacja psychogenna		leczenie przyczynowe
zatrucie salicylanami (wczesny okres)		leczenie przyczynowe
stan hipermetabolizmu	gorączka, tyreotoksykoza, ciąża	leczenie przyczynowe
wentylacja wspomagana		konieczna zmiana parametrów wentylacji
sepsa		leczenie przyczynowe
wysiłek fizyczny		